

Rådgivende utvalg for finanspolitiske analyser

Uttalelse 2023

Uttalelse om langsiktig bærekraft i statsfinansene og om finanspolitikken er forenelig med slike hensyn

Steinar Holden

Utvalgsleder

Overlevering 6. februar 2023

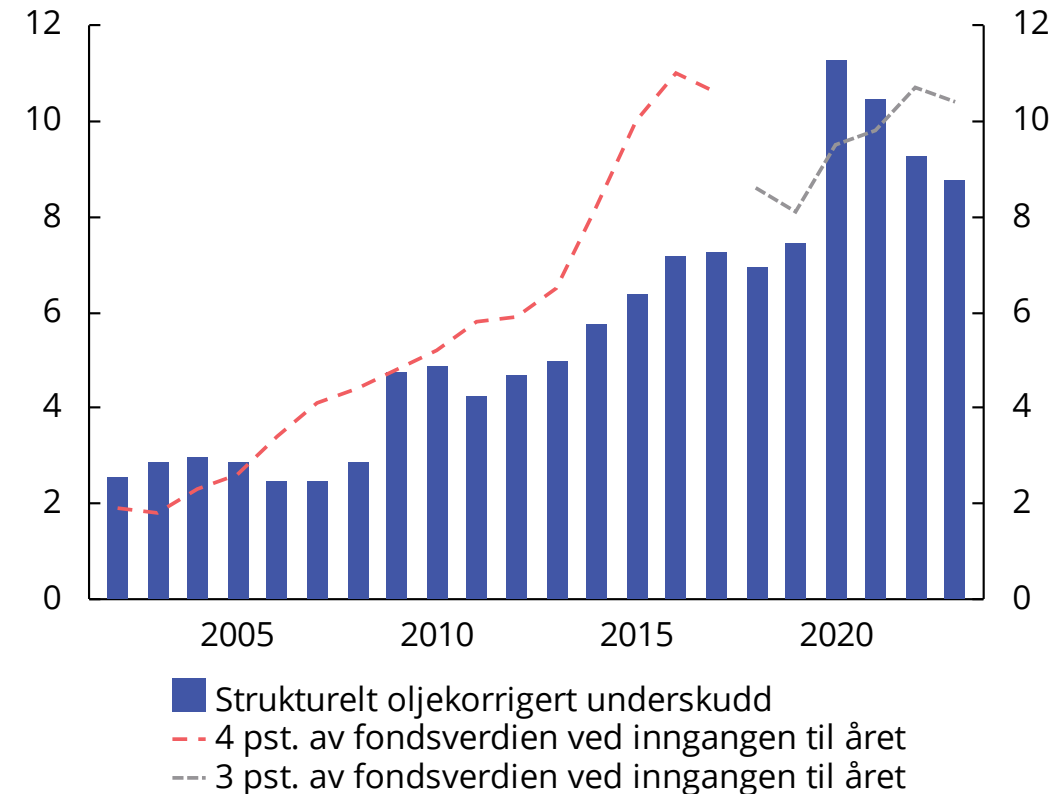
Medlemmer

- Professor Steinar Holden, Universitet i Oslo (leder)
- Forskningsleder Thomas von Brasch, Statistisk sentralbyrå
- Forskningschef Erika Färnstrand Damsgaard, Riksgälden (Stockholm)
- Assisterende direktør Nina Larsson Midthjell, Norges Bank
- Forskningsdirektør Linda Nøstbakken, Statistisk sentralbyrå
- Rektor Øystein Thøgersen, Norges Handelshøyskole
- Professor Ragnar Torvik, NTNU

- Ekspedisjonssjef Amund Holmsen, Finansdepartementet, er medlem av utvalget, men har ikke vært med på arbeidet med uttalelsen

Normalisering av pengebruken etter pandemien

- Det er bra at regjeringen har tatt ned pengebruken etter pandemien, i tråd med det finanspolitiske rammeverket
- Robusthet overfor et fall i fondsverdien, et stramt arbeidsmarked og et langsiktig inndekningsbehov tilsier en pengebruk klart under 3 prosent av verdien av Oljefondet
- Ekstra utgifter med høyere prisvekst enn forutsatt i budsjettet og fortsatt krig i Ukraina kan begrunne at pengebruken kommer noe nærmere 3 prosent

Strukturelt oljekorrigert budsjettunderskudd.
Prosent av trend-BNP for Fastlands-Norge

Langsiktig bærekraft og stabiliseringspolitikken

- I Nasjonalbudsjettet 2023 legges det stor vekt på at oljepengebruken reduseres for å dempe presset i norsk økonomi og for å dempe prisveksten
- Oljepengebruken reduseres målt som andel av trend-Fastlands-BNP
- Ifølge KVARTS og NORA virker budsjettet om lag nøytralt på den økonomiske aktiviteten i 2023

Langsiktig bærekraft og stabiliseringspolitikken

- Ved et inflasjonsmål har pengepolitikken en sentral rolle i stabiliseringspolitikken. Vektleggingen mellom penge- og finanspolitikken bør avhenge av hvilke sjokk økonomien utsettes for, og avspeile flere hensyn
- Generell finanspolitikk er lite effektivt for å oppnå lavere inflasjon, og virkningen blir dempet gjennom sentralbankens renterespons. Renteøkningene synes så langt ikke å skape betydelige negative virkninger i økonomien
- Høy prisvekst fører til redusert kjøpekraft og strammere budsjetter for husholdninger og mange virksomheter
- Samlet tilsier det makroøkonomiske bildet et nøytralt budsjett

Høyere prisvekst enn antatt i budsjettet

- Prisveksten i 2023 vil trolig bli høyere enn antatt i budsjettet. Det vil gi en kostnadsøkning for offentlige virksomheter og andre mottakere av midler over statsbudsjettet, og budsjettet vil virke mer innstrammende enn beregnet
- Dette bør vurderes i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett, i en helhetlig gjennomgang av budsjettet og den økonomiske utviklingen.

Midlertidige innstramninger gir liten gevinst for bærekraften i statsfinansene

- To store innstramminger, høyprisbidrag og økt arbeidsgiveravgift for høye lønninger, har bare effekt mens innstramningene varer
- Det gir liten gevinst for bærekraften i statsfinansene
- For langsiktige statsfinanser er det viktigere å begrense varige utgiftsøkninger og sikre et godt skattegrunnlag fremover, for eksempel ved økt bruk av grunnrenteskatter

Utredning og mulig justering av handlingsregelen

- Et kraftig og langvarig fall i fondsverdien vil gi en alvorlig belastning for finanspolitikken, som drøftet i fjorårets uttalelse
- Det bør gjennomføres en grundig faglig utredning av hvordan handlingsregelen bør tilpasses en situasjon der uttak fra Oljefondet dekker nær 20 prosent av utgiftene på statsbudsjettet
- Utredningen bør omfatte alternative måter dette kan gjøres på, herunder en kontantstrømregel
- Utredning og gjennomføring av en slik justering bør ikke drøye lenge

Handlingsregelen forhindrer ikke økt støtte for å dempe konsekvenser av Ukraina-krigen

- Om myndighetene skulle ønske å gi mer støtte for å dempe konsekvensene av krigen i Ukraina, er det rom innenfor 3-prosentbanen
- Ved mer betydelig støtte grunnet ekstraordinære omstendigheter som krigen i Ukraina, kan det også forsvares om vi midlertidig bruker noe mer enn 3-prosentbanen
- En mer omfattende deling og overføring av petroleumsinntekter ville være et brudd på handlingsregelen, som bare bør kunne skje ved et bredt politisk flertall i Stortinget

Grunnrenteskatter bør brukes mer, og utformingen forbedres

- Grunnrenteskatter bør brukes mer, slik at mer vridende skatter kan brukes mindre. Utformingen kan forbedres
- Høyprisbidraget kan gi vridninger ved å redusere sparing av vann og svekke insentivene til investeringer i kraftverk med høy effekt
- Fritak for grunnrenteskatt for kraftanlegg under 10 000 kVA gir små kraftanlegg – fritaket bør endres slik Kraftskatteutvalget anbefaler
- Bunnfradrag i grunnrenteskatten for havbruk bør utelates/settes så lavt som mulig. Evt. kompenseres med noe lavere skattesats enn 40%
- Grunnrenteskatt på fiskeri bør utredes med sikte på å innføre en slik skatt snarest mulig

Mer effektiv og transparent klimapolitikk

- Det er verdt å bruke store ressurser for å redusere utslipp av klimagasser og for å tilpasse seg til de klimaendringer som vil inntreffe. Men klimapolitikken bør bli mer effektiv, for å gi størst mulig effekt og begrense kostnadene for økonomien
- Karbonprising bør brukes mer enn i dag. Støtte til utvikling av grønn teknologi er viktig, blant annet fordi det er for lite karbonprising og andre klimatiltak globalt
- Transparens om mål og prioriteringer, og synlig kostnadsfordeling mellom offentlige og private aktører, kan gi mer effektive tiltak og begrense kostnadene. Offentlige midler bør prioritere teknologier med størst potensial for utslippsreduksjoner globalt
- Det bør lages en oppdatert oversikt og vurderinger over kostnader og virkninger av gjeldende politikk og aktuelle alternativer

Økte klimatiltak bør sikte mot størst mulig global klimaeffekt

- Klimautfordringene er globale, og vi bør bidra på de måter som gir størst mulig global klimaeffekt i forhold til kostnadene
- Norge må oppfylle sine internasjonale forpliktelser, i samarbeid med EU. EUs klimakvotesystem og utveksling av utslippsreduksjoner med EU for ikke-kvotepiktig sektor kan gi kostnadseffektive utslippskutt
- Andre målsettinger enn klima kan bidra til valg av prosjekter med liten eller usikker global klimavirkning
- Bidrag og finansiering til klimatiltak i fattige land er nødvendig for å få ned klimautslipp og håndtere konsekvenser av klimaendringene

Høy sysselsetting er viktig for langsiktig bærekraft i statsfinansene

- Målet om et høyt sysselsettingsnivå og redusert utenforskap bør tas med i vurderingen av politikkutformingene på alle områder
- Bra med forsøk med arbeidsorientert uføretrygd for unge arbeidstakere. Det bør også vurderes forsøk for andre aldersgrupper
- Særaldersgrenser bør legges til rette for videre arbeid og det bør bli lettere å jobbe etter aldersgrensen for stillingsvern
- Konjunktursvingninger kan ha langvarige virkninger. Økonomisk politikk må bidra til en høy sysselsettingsrate, innenfor inflasjonsmålet og handlingsregelen
- Ved endringer i skatte- og trygdesystemet må sysselsettingsvirkninger tillegges stor vekt

Takk for oppmerksomheten!